

VOLKSKUNST

INSTITUUT VOOR VLAAMSE VOLKSKUNST

INHOUD

EDITORIAAL

Muziek voor de toekomst, muziek uit het verleden 1

ADVERTENTIE 4

VENDELEN

Cursus vendelen voor beginners 5

Cursus Vendelmonitor 5

Verbroedering der Vlaamse Vendeliers 5

WERKING IVV - Beleidsplan ingediend en verdedigd 6

FLANDRIENS

Flandrien en wereldburger Etienne Vankeirsbilck 7

VOLKSGEBRUIKEN - Pensenkermis in Midden-Brabant 13

FEESTEN EN FESTIVALS - Festivalitis 16

AANKONDIGING

Wereldrecordvendelen.nl 18

Columbus Memorial 2011 19

VOLKSKUNST

Wie is (was) wie in de Vlaamse volkskunstwereld 20

VOLKSCULINAIR - 't Is niet al goud dat blinkt 23

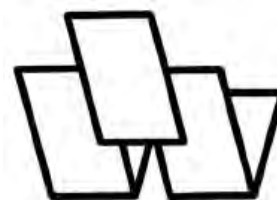
VOLKSVERHALEN - Sint-Jansevangelië 27

COLOFON 32

v.u. G. Laekeman,
Dorpsstraat 83, 9190 Stekene

INSTITUUT
VOOR
VLAAMSE
VOLKSKUNST

VOLKSKUNST

VLAAMS
DANSARCHIEF

*

VLAAMS
VENDELARCHIEF

*

STREEKDRACHTEN
COMMISSIE

JAARGANG 36
NUMMER 2
JUNI 2011

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
VOOR DE STUDIE EN DE VERSPREIDING VAN
DE VLAAMSE VOLKSCULTUUR
Afgiftekantoor Lokeren 1 - P 706365

België
P.B.
9160 Lokeren 1
8/4264

UNESCO

Het IVV is geaccrediteerd door UNESCO als
Expertisecentrum voor Cultureel Erfgoed

COLOFON

Volkskunst is het kwartaalblad van het Instituut voor Vlaamse Volkskunst.

Jaargang 36 - nummer 2 - juni 2011

Aan dit nummer werkten mee:

Hubert Boone, Stefaan Haesen, Gert Laekeman, Johan Lambrechts, Marcel Oelbrandt, Henri Vannoppen en Jos Van Eyken.

Iedere auteur is inhoudelijk verantwoordelijk voor zijn/haar bijdrage.

Overname van artikels is toegestaan mits bronvermelding.

Het abonnementsgeld voor 2011 bedraagt 10 euro, over te schrijven op bankrekening 416-3079451-83 van IVV, Dorpsstraat 83 te 9190 Stekene, met vermelding van 'Volkskunst' en het adres van de abonnee.

Buitenlandse abonnees betalen 15 euro, over te schrijven naar IBAN nr. BE14 4163 0794 5183, BIC code KREDBEBB.

Verenigingen en organisaties kunnen zich abonneren voor 12,5 euro en ontvangen elk kwartaal twee gedrukte exemplaren. Voor 25 euro krijgt je groep daarnaast een gepersonaliseerde toegang tot de IVV-website. Daarmee kan je samenvattingen van dansen en vendelreeksen afhalen en *Volkskunst* in digitaal formaat.

Proefnummers van dit tijdschrift kunnen gevraagd worden aan:

IVV-secretariaat, Markt 40 bus 4, 9160 Lokeren, tel. 0476 35 59 76,
e-post secretariaat@instituutvlaamsevolkskunst.be

Alle IVV-uitgaven kunnen ook besteld worden bij onze medewerker:

Paula Wouters, Herentalsebaan 73, 2240 Zandhoven (Viersel),

Tel. & Fax 03 475 12 05, e-post bestellingen@instituutvlaamsevolkskunst.be
of via de IVV-website www.instituutvlaamsevolkskunst.be

EDITORIAAL

Muziek voor de toekomst, muziek uit het verleden

Viool, klarinet, dwarsfluit, accordeon, contrabas, bugel en bombardon ontmoeten mekaar. Weldra is de dansvloer gevuld. Puur genieten van wals, mazurka, schottisch, polka en jig. Het gebeuren herhaalt zich week na week ergens in Vlaanderen en zelfs bezuiden de taalgrens. Bijna anoniem maar innig genietend, warme verbondenheid met muziek ervaren. Het beleid beschikt, maar de dansers dansen voort

...

Zingen bij de wieg of met kinderen op de schoot; bewegen op het ritme van vlotte melodietjes: de klanken griffen zich onuitwisbaar in het geheugen. We spreken van 'priming'. Op latere leeftijd blijven we op muzikale indrukken reageren, zelfs al gaat het cognitief vermogen achteruit. Muziek penetreert tot in ons limbisch systeem, de 'tuner' van onze emotie.

Ik mocht onlangs samen met professor E. Thiery (Universiteit Gent) een kleine wandeling maken door het musicale brein. Tijdens zijn meesterlijke causerie illustreerde professor Thierry hoe krachtig muziek kan inwerken op het menselijk brein. Melodie, ritme, timbre, volume, tempo, weergalm, stilte en anticipatie vermengen zich tot een krachtig geheel.

Bij het samen dansen op die muziek verbinden de partners zich met het overweldigend muzikaal gegeven. Beweging vervangt elk woord. Het mirakel van de harmonie tilt lichaam en geest tot een hoger energetisch niveau. Complementariteit doet wonderen. 'Vi gör de i takt' (wij doen het tesamen) luidt het in Zweden, niet toevallig een van de landen waar de mysterieus eenvoudige Hambo verheven is tot een Skandinavisch symbool.

Al 47 jaar eert IVV dans binnen het domein van de volkskunst. Tot op heden voedt een schare vrijwilligers het beoefenen van dansen, en dat liefst zo dicht mogelijk bij de dansvloer of beter nog, op de dansvloer. Vijf jaar geleden zetten we de stap naar een bescheiden betoelaging door de Vlaamse Overheid. We hebben vrij laat dat initiatief genomen omdat we steeds meer geconfronteerd werden met betoelaagde kaders bij partners in het veld. Avond- en weekendwerk maakte plaats voor dagactiviteiten tijdens de kantooruren. Organisaties bouwden hun kaders uit om meer administratieve slagkracht te verzekeren. Bescheiden secretariaten

werden ingeruild voor heuse kantoorgebouwen. Lokale manifestaties maakten plaats voor 'landsbrede' initiatieven. Accenten verschoven van inhoud naar structurele ondersteuning.

Vijf jaar lang mocht IVV genieten van een bescheiden toelage verleend door de Vlaamse Overheid. We gebruikten en gebruiken ze dankbaar om verder te zetten wat de pioniers der Vlaamse Volkskunst eens begonnen. We werkten aan een structuur herkenbaar voor professionele partners in het veld, met behoud van de inhoudelijke elementen. Naast het Vlaams Dansarchief, het Vlaams Vendelarchief en de Streekdrachtencommissie kwam een Redactieteam tot stand voor het tijdschrift Volkskunst, en werden werkgroepen Communicatie en Archivering opgericht. De werkingskosten van de werkgroepen bedragen nu meer dan het dubbele van wat IVV vóórdien aan totale subsidie ontving. IVV is nu een expertisecentrum, erkend door UNESCO. Een delegatie van IVV was aanwezig in Nairobi tijdens de jongste jaarvergadering van UNESCO (2010). IVV was vertegenwoordigd in Jiuzhaigou tijdens een IOV-manifestatie in China (2009) en onze secretaris en ondervoorzitter werden uitgenodigd naar Shangai (2010).

IVV blijft publiceren. Na de thematische bundel Van Visser's Kapers en Matrozen, volgden Vendel Nu 7, het boek over streekdrachten Van Hoed tot Ondergoed, Dansen uit Essen en het Dansarchief met dansen van Reuzegom. Ondertussen telt het archief in het secretariaat meer dan 900 stukken. We werken aan de ontsluiting via Archiefbank Vlaanderen en samenwerking met KADOC (KULeuven) moet voor toegankelijkheid zorgen in de toekomst.

We hebben er ondertussen ons beleidsgesprek opzitten met een indrukwekkende beoordelingscommissie. Het is voorlopig wachten op het resultaat van dat verplichte nummer. De beleids mensen binnen de culturele sector hebben het niet makkelijk: waar prioriteiten leggen? Wie de voorbije 10 jaar intrad als professionele cultuurfunctionaris vecht voor de job en de mogelijke inhoud met die job verbonden. Wie zal wat (mogen) doen in de nabije toekomst? Wat heeft nog voldoende gewicht? Wie is voldoende geloofwaardig? Hoe wordt geloofwaardigheid bepaald?

In die wereld van vragen siert eenvoud de mens. Om het met de woorden van Pete Seeger te zeggen: ... it takes a genius to be simple ... Eenvoud is geniaal. Die eenvoud wordt aangestuurd vanuit de harmonie van de mens met zichzelf. Zo komen we weer uit bij de muziek.

Muziek was eens te meer de drijvende kracht tijdens een volkse en oprechte viering van 470 jaar Sint-Sebastiaansgilde van Kampenhout op

het Licht, opdat allen geloven zouden door hem. Hij was het Licht niet, maar kwam om van het Licht te getuigen. Het ware Licht was dat, hetwelk iedere mens verlicht. Komende in de wereld was Het in de wereld, en de wereld is door Hem geworden, en de wereld heeft Hem niet gekend. Hij kwam in het zijne en de zijnen namen Hem niet aan. Maar aan al dezen die Hem aangenomen hebben, heeft Hij de macht gegeven om kinderen Gods te worden, aan hen die in zijn Naam geloven: die niet uit bloed, noch uit de wil des vleeses, noch uit de wil eens mans, maar uit God geboren zijn".

Eenvoudig is die tekst inderdaad niet.

Johan

En hij begon te bidden en hij dacht: ik zal het Sint-Jansevangelië maar lezen [bidden]. Dat is het strafste gebed dat er is. En als hij het laatste kruiske maakte, was dat weg. Nu ga ik van zijn leven niet meer kaarten, dacht hij. En hij ging te biechten en hij vertelde dat. In Herentals, bij de paters was dat. 'Dat zult ge van ze leven niet [nooit] meer zien', zei de pater. Hij heeft het van ze leven niet meer gezien, maar hij is van ze leven ook niet meer gaan kaarten.

Dat is straf, zo'n gebed. Dat is altijd straf zo van die gebeden die ge niet verstaat. Ge verstaat het niet, maar het gaat erin en ge ondervindt dat het toch waar is wat erin staat.

Bron 12:46 = WB 42816; Fien G., landbouwster, 75 jaar, Herenthout

Sint-Janskruis beveiligt tegen hekserij

Als ge 's avonds ieverans zijt of ge gaat slapen, maak altijd een Sint-Janskruis, dan kunnen ze aan u niets meer doen. Ik zeg dat nu nog alle dagen 's avonds:

'In Sint-Jan beveel ik mij

Sint-Matteus staat mij bij

Sint-Lukas bidt voor mij

Sint-Marcus leer mij.

Het krachtig woord Gods en de zoete naam Jezus

Jezus tussen ons en 't hele gespuis

Jezus zegent de dag en de nacht en ons heel huisgezin.'

Onze vader zei dat we dat alle avonden moesten bidden: dan hadden ze (de heksen) geen macht.

Bron 12: 211B = WB 42848; Clotilde C., eigen huishoudster, 67 jaar, Herentals

De volledige tekst van het Sint-Jansevangelië luidde als volgt:

"In den beginne was het Woord en het Woord was bij God, en het Woord was God. Dat was in den beginne bij God. Alles is door hetzelfde geworden, en buiten hetzelfde is niet één ding geworden. Wat geworden is, daarin was het Leven en het Leven was het Licht der mensen. En het Licht schijnt in de duisternis en de duisternis nam het niet aan. Er stond een mens op, van Godswege gezonden, met name Johannes. Hij kwam tot getuigenis, om te getuigen van

4 juni II¹. Jazeker, we kunnen de wenkbrauwen fronsen: is 470 nu ook al een jubileumgetal? Wat maakt het uit? Een levende cultuurgemeenschap vindt dat het tijd is om te feesten, en doet dat, met of zonder conventies. De Gilde demonstreerde haar repertoire waarin uiteraard de Kadril van Kampenhout niet mocht ontbreken. De groepen Trnki en Ceremka uit Slovaakse zorgen voor afwisseling met ritmische liederen. Tussendoor was er gelegenheid tot samendans. Muzikanten van dienst waren niet alleen Bruers en Zussen², maar ook Limbrant³ en de koperblazers van à Râse dè Tère⁴. Het was een buitenaards genot te mogen dansen op de hemelse muziekjes van deze prachtmuzikanten. Ver weg van administratie en politiek vinden mensen mekaar rond wat hen bindt.

We geven ter overweging nog deze ontboezeming van John Miles:

Music was my first love

and it will be my last.

Music of the future

and music of the past.

To live without my music

would be impossible to do.

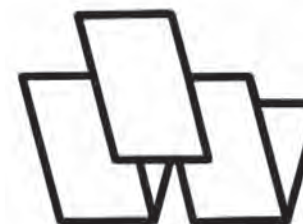
In this world of troubles,

my music pulls me through

Mochten de beleidsmensen de weg naar de muziek vinden.

Gert Laekeman

Voorzitter IVV

1 <http://www.kampenhout.be/eigenAfb/evenementen/4Sint-Sebastiaansgilde-470jaar.pdf>

2 <http://www.music-db.org/folk/270adc15.html>

3 <http://www.limbrant.be/>

4 <http://www.arasedetere.com/>

ADVERTENTIE

Kantklosjes - Houtdraaiwerk - Deurknopjes

Deelnemer Open Bedrijvendag op 2 oktober 2011
van 10 tot 17 uur.

Jan De Maertelaere BVBA
Bedrijvenlaan 12 - B-9080 Lochristi

Tel : 0032 9 230 67 18 - Fax : 0032 9 232 11 75
www.bobbins.be jan@bobbins.be

Volksverhalen rondom dit evangelie

Uit de rijke verzameling volksverhalen heb ik er drie korte geselecteerd. Een uit Oost-Vlaanderen, en twee uit de Kempen. Ze komen zoals steeds uit de Davidsfondsreeks 'Op verhaal komen'.

Kwade hand op stal en dieren

Eens hadden we weerom ambras gehad met Mele. Ze had spekken gepresenteerd aan de jongste kinderen. Maar ik had gezegd: "Nooit iets aanpakken van die toveres". Die raad hadden we gekregen van anderen: "Als een toveres iets geeft, refuseert! Ofwel: werpt haar bucht [brol] weg over uw hoofd en maakt u een kruisje. Dan kan het kwaad aan u niet!"

Maar Mele liet dat niet passeren en dreigde: "Ge zult nog meer horen van toveressen!" En 't viel uit: kort daarop moest een koe kalven. En het kalf was echt een monster. Het had vijf poten en de staart, - 't is aardig om te zeggen - stond niet van boven maar van onder. Het heeft ook maar enkele uren geleefd.

Voor alle zekerheid heb ik dan mijn stal gewijd. Eigenlijk is dat het werk van een pastoor. Maar de pastoor stelde het altijd uit en nog eens uit. Ik heb dan zelf mijn plan getrokken. Ik ben naar de Sint-Hermeskerk gegaan om vuntwater [wijwater], een hele fles. Met een palmtakje heb ik dan gespeerd [besprenkeld] in alle hoeken en kanten van de stallen, totdat de fles leeg was. Ondertussen heb ik altijd opnieuw het Sint-Jansevangelië gelezen [gebeden]. Ik heb dan gepeinsd: als het nu niet goed is, kan ik er niets aan doen. Maar het was goed. Onze stal werd gerust gelaten.

Bron 10:129 = WB 30231; Melanie B., boerenmeid, 104 jaar, Ronse

Een brandende pastoor verdreven door het bidden van het Sint-Jansevangelië

Tussen Klein-Gent en de Meirhoeve in, op een hei, was daar een stamminee en die boer van de Meirhoeve ging daar altijd kaartspelen.

Nu op een keer was hij weer naar huis gekomen. Dat was een klein wegje in de hei om naar de Meirhoeve te gaan. Daar zag hij ineens een brandende preekstoel met een gloeiende pastoor in. En hij ging op zijn knieën zitten en hij verging van de schrik.

miljonair en de rest van uw leven met hem doorbrengen? Moeder, dat heb ik niet gezegd, repliceert Marleentje, ik heb gezegd: de rest van zijn leven.

De ochtend van Sint Jan kruiden plukken, voor de dauw van de eerste zomerdagen is verdampt, kan heel wat heil brengen. Als het sint-janskruid dat aan je bed hangt, de volgende dag nog fris is gaan je liefste wensen in vervulling. Wat je die nacht droomt, komt uit.

Maar 't regent niet altijd op de 24ste juni. 't Manneke uit de mane zegt: de vakantie nadert en iedereen begin te peinzen op zijne congé payé: 't were is opgeklaard en de lucht gekuist. Al de Johans en andere naamgenoten meugen hun tuinzetels buitenzetten om ne goeien aperitief of een glazeke wijn te drinken op hunnen feestdag. Dat het warm is deze dag, is toch normaal beweert het manneke, want Sint-Jan de doper die stond vroeger ook al met zijn voeten in't water van de Jordaan om wat af te koelen

Het Sint-Jansevangelië

Een grote kracht werd toegeschreven aan het eerste hoofdstuk van het evangelië volgens Sint-Jan. Die tekst werd vroeger gelezen op het einde van de mis en werd 'het laatste evangelië' genoemd. In de volksmond heette het 'het Sint-Jansevangelië'.

De vreemd en geheimzinnig aandoende woorden hebben waarschijnlijk sterk tot de volksverbeelding gesproken. Voor de gewone gelovigen was dat inderdaad een tekst die ver boven hun petje ging. Het is dan ook geen wonder dat er aan het bidden van dat evangelië hogere krachten werden toegeschreven.

In de Kempen werd het gebeden om ratten en muizen te doen verhuizen. De boer ging dan rond de hoeve terwijl hij het bad. Hij moest dan wel in de kring die hij maakte een opening laten om het ongedierte te laten vertrekken. Het was een probaat middel tegen lastige dieren: kikkers, razende honden, rupsen.

Maar, vooral tegen het onzichtbare kwaad, de duivel en zijn trawanten, was het Sint-Jansevangelië een sterk wapen. 'Het kwaad' kon diegenen die het baden niet treffen.

VENDELEN

de werkgroep Vlaams Vendelarchief nodigt je graag uit voor volgende activiteiten.

Cursus vendelen voor beginners

Net als de voorbije jaren organiseren we in het najaar een kennismakingscursus vendelzwaaien. Ben je pas gestart met vendelen of heb je gewoon zin om het eens te proberen ? Tijdens deze cursusdag geven ervaren vendelmonitors je aan de hand van enkele eenvoudige reeksen de basistechnieken mee.

Zondag 17 oktober 2011 van 13 tot 17 uur in de sporthal van het VTI te Leuven.

Cursus Vendelmonitor

Nog in het najaar richt het IVV opnieuw een driedaagse cursus voor vendelmonitors in.

De cursus zal doorgaan in de sporthal van het KTA te Kapellen (Antwerpen) op zondag 13 november 2011, zondag 11 december 2011 en zondag 12 februari 2012.

Het aantal plaatsen is beperkt, zo snel mogelijk inschrijven is de boodschap.

Verbroedering der Vlaamse Vendeliers

't Zijn drukke tijden voor vendeliers want op zondag 27 november 2011 is er de jaarlijkse Verbroedering der Vlaamse Vendeliers in Hoogstraten.

Meer info over deze activiteiten vind je in het volgende nummer van Volkskunst (eind september 2011) en op de IVV webstek.

Inlichtingen en inschrijvingen:

Stefaan Haesen, Lakenmakersstraat 321 bus 401, 2800 Mechelen
telefoon +32 15 633 499 - mobiel: +32 496 593523
e-mail: stefaan.haesen@telenet.be

<http://www.instituutvlaamsevolkskunst.be>

WERKING IVV

Beleidsplan ingediend en verdedigd

Bijna een jaar lang heeft IVV gewerkt aan een nieuw beleidsplan voor de periode 2012-2016. Het gebeurde door een interne studie 'uitgangspunten' en door intens overleg met diverse mogelijke partners. Maar uiteindelijk diende IVV op 31 maart geheel zelfstandig een beleidsplan in op het Cultureel-erfgoeddecreet van 23 mei 2008, als 'landelijk expertisecentrum Volkskunst'.

IVV heeft een stevig dossier waarin zowel de nadruk ligt op kennisontwikkeling (zorg voor Volkskunst als cultureel erfgoed via wetenschappelijk studiewerk door de eigen vrijwilligers) als kennisoverdracht (ontsluiting van volkskunst als cultureel erfgoed door de achterban van volkskunst- en volksdansgroepen, schuttersgilden, vendeliersverenigingen, heemkringen, enz.).

Op 23 mei heeft IVV het ingediende beleidsplan verdedigd voor een 16-koppige beoordelingscommissie. U leest er ook over in het editoriaal. Voorzitter Gert Laekeman en stafmedewerker Marcel Oelbrandt lichtten er het beleidsplan toe. Op de laatste vraag 'wat zijn uw wensen voor de toekomst?' werden de belangrijkste noden samengevat:

IVV wenst meer financiële armsgang om de vrijwilligers eindelijk de bij wet voorziene vrijwilligersvergoeding te kunnen uitbetalen. Slechts dan zal het basiswerk aan archivering en de werking in de werkgroepen (Dansarchief, Vendelarchief, Streekdrachtencommissie) kunnen gehandhaafd worden.

IVV wenst nauwer contact met de achterban, die nu decretaal versnipperd is (Volkskunde, Heemkunde en Volkskunst als aparte entiteiten in Erfgoed, Danspunt in Amateurkunsten, Danskant in Jeugd...).

Voorlopig is het afwachten hoe de Vlaamse overheid ons dossier zal beoordelen. Dat wordt in uitzicht gesteld tegen 1 oktober.

Marcel Oelbrandt

VOLKSVERHALEN

Sint-Jansevangelië

Dit nummer van volkskunst verschijnt in juni, de zomermaand. Dit is de ideale gelegenheid om volksverhalen rond "midzomer" boven te halen.

In de nummers 1 en 2 van de jaargang 2008 had Jos De Sloover het reeds over Vlaamse volksgebruiken en dansen rond midzomernacht, Sint Jan en Sinte Pieter, misschien wel de twee populairste heiligen in ons land. Hij vertelde toen dat men vroeger, als begroeting van de zomer, de Sint-Jansvuren aanstak. Hoe hoger de vlammen, hoe rijker de oogst. Dansen over en rond het vuur kon rugpijn en koorts doen verdwijnen en de asse van deze vuren beschermde tegen blikseminslag, ziekten en brand. Sommige mensen staken deze asse onder de deur van hun huis en stallen.

Etienne Vankeirsbilck vertelde tijdens ons gesprek ook al over de Sint-Jansvieringen in Kachtem en over 't Manneke uit de mane.

Sint Jan wordt algemeen aanbeden tegen de hoofdpijn. Dit is niet verwonderlijk, want hij werd door Herodes, op verzoek van Salomé, onthoofd.

Sint Jan wordt gevierd de 24ste juni, op zijn geboortedag en dat is wel speciaal. De andere heiligen worden meestal op hun sterfdag gevierd.

Over het weer

De weergoden zijn gewoonlijk in een slechte bui op deze dag. Neerslag, wolken, en het kwik blijft dan aan de koele kant.

Johannes De Doper heeft vele weerspreuken vergaard. Om er enkele te noemen: Wanneer Johannes is geboren, 't lengen der dagen is verloren. De regen van Sint Jan: de oogst bederven kan. Ook nog: regen op Sint Jan is slecht voor de aardappelen; zij zullen vol maden zitten. En tot slot nog een ander: als na Sint Jan de nachten lengen, begint de hitte te strengen. Volkswijsheid van vele eeuwen ver.

Dit alles lezen we in 't Manneke uit de Mane, de volksalmanak voor Vlaanderen. En voor elke dag is er dan ook een "grappige volkswijsheid" voorzien. In 2006 was dat de volgende: Marleentje, vraagt haar moeder, hebt ge alles wel goed overwogen? Ge wilt dus trouwen met die oude

Gedurende 8 uur op 70 ° houden zodat de suiker verandert.

De oplossing neutraliseren met de oplossing van soda in 5 dl water.

De andere bestanddelen toevoegen.

Het zal ongeveer een week duren voor de oplossing stolt.

Boter

Zo ook herinner ik mij dat kort na de oorlog boter enorm duur was, tot in de jaren 60. Er werd toen nog boter gesmokkeld tussen Nederland en België. Margarine was niet (toen nog niet) smakelijk. Dus werd 1 kg boter met 1 kg margarine vermengd en goed door elkaar gekneet wat een eetbaar product opleverde, gekend onder de naam "boter".

Rode Porto

Echt het proberen waard

Het volgende recept heb ik persoonlijk mogen ontvangen van Peter, een zeer ervaren kok die mij eveneens het resultaat liet proeven en het is beslist een aanrader voor wie eens iets wil proberen. Voor het geld moet je het niet (meer) doen, je kan nu het originele product aan een behoorlijke prijs aankopen maar ooit was het anders. De oorsprong van dit recept ligt bij "nonkel Geert" uit Brugge.

Ingrediënten:

12 noten, ½ liter alcohol 90°, 650 gram suiker, 5 liter rode Merlot wijn

Bereiding:

12 groene okkernoten met bolster kapot kloppen en in een glazen of porseleinen kom doen (bestand tegen en geschikt voor voeding)

½ liter alcohol toevoegen, 8 dagen laten trekken,

650 gr suiker toevoegen en 5 liter Merlot bijvoegen,

3 maanden laten rusten maar wel regelmatig omroeren.

Filtreren en op flessen doen.

Schol

JVE

FLANDRIENS

Flandrien en wereldburger Etienne Vankeirsbilck

Ik ben op weg naar Oostrozebeke, West-Vlaanderen, de streek van Briek Schotte waarvan gezegd wordt dat hij de 'laatste telg in het Flandriengeslacht' was. Etienne Vankeirsbilck verwacht mij, dit keer een 'echte Flandrien' dus.

Hij wacht mij op, buiten in de zon, uit de wind. Hij doet me absoluut niet denken aan 'de typische Vlaamse renner die met reservebanden om de nek, met modder in het gelaat en met een gezicht dat boekdelen spreekt de streep overzwalpt', integendeel. Ik zou zeker helemaal niet durven beweren dat dit een correcte beschrijving is van de jonge volksdanser Etienne. Alhoewel... "Mijn eerste volksdanspassen trokken op niets, ik had geen gevoel voor ritme, ik kon helemaal niet dansen, een echte mislukking", begint Etienne zijn verhaal. Het was vlug gedaan met volksdansen.

Het was juist na de oorlog. Etienne had goede Vlaamse vrienden die absoluut wilden volksdansen. Ze bleven aandringen en Etienne begon aan een tweede carrière, ditmaal onder de leiding van de betreurde Siegfried Steen. Deze kon de vonk doen overslaan en de jonge Etienne Vankeirsbilck kreeg de volkskunstmicrobe te pakken, tot op heden ... Her en der is hij nog steeds de geëngageerde volksdansanimator samen met zijn trouwe muzikanten Gery en Marleen. Jaarlijks is hij nog te gast als animator op de West-Vlaamse Seniorenendag.

Vanwaar die gedrevenheid? "Als je in het leven niet graag doet wat je doet, en als je dan niet goed doet wat je moet doen, ontnem je jezelf veel plezier. Ik vond het mijn plicht om altijd de perfectie en authenticiteit na te streven. Dan ben je bezeten van je hobby, en kan je ook bezielend en inspirerend zijn voor anderen.", zegt Etienne. Precies 60 jaar ligt er tussen het moment dat Siegfried Steen een echte Vlaamse volksdanser maakte van Etienne en het gesprek van vandaag. In die periode bracht hij het van stuntelige danser tot stichter - ondervoorzitter van het IOV, ereburger van Shanghai, ereburger van Bountiful (Utah, USA). In

Brazilië is er een paviljoen naar hem genoemd, het 'pavilhao Etienne Vankeirsbilck', Frans Vlaanderen is 'zijn tweede thuis'. Geen wonder dat hij op zijn naamkaartje mag zetten "Ridder 't Manneke uit de Mane".

"Volksdansen kan je op twee manieren beleven" gaat Etienne verder. "Je kan het doen voor je eigen plezier, en je kan het doen voor een kijkend publiek. In het tweede geval moet het "perfect af" zijn op alle gebied: choreografie, muziek, klederdracht. Waarom zouden de media hun antipathie voor volksdansen uiten: omdat er één van die facetten niet verzorgd is. Er kan een gebrek aan eerbied zijn voor de kleding, de dansen kunnen niet afgewerkt zijn, eentonige muziek." Etienne is niet de eerste 'flandrien' die dit zegt. Lees de vorige interviews maar eens na.

Als ik me goed herinner trok ik in het begin van de woelige jaren zestig voor het eerst naar het volksdansfestival van Schoten. Tussen de Hongaren, Engelsen, Fransen... trad er ook één Vlaamse dansgroep op: Die Boose, uit Izegem waar Etienne een deel van de dansleiding op zich nam. Het is eigenaardig dat ik dit nog weet. Waarschijnlijk omdat ik het een gedurfde prestatie vond om zo maar samen met de professionele Oost-Europeanen op het podium te gaan staan. Het was ook een van de weinige keren dat ik een West-Vlaamse volksdansgroep heb zien optreden. Een andere was Die Roselaer van Oostrozebeke. Toevallig ook een groep waar hij 39 jaar aan het roer stond."

Uit die periode stammen ook de eerste internationale contacten. Oostenrijk, Zweden, Tsjechië worden bezocht, vriendschapsbanden ontstaan. Etienne en Liliane gaan zelfs met buitenlandse volksdansvrienden op vakantie. Met Alexander Veigl brachten ze enkele dagen door in Tsjechië. Het verbaast me dan ook helemaal niet dat er uit die vriendschap een samenwerking groeit die in 1979 'geofficialiseerd' werd. Etienne sticht mee het I.O.V., de Internationale Organisatie voor Volkskunst. "Toen het IOV werd opgericht, was het niet de bedoeling een wereldwijde organisatie op het getouw te zetten, maar om de contacten te verstevigen die er al waren tussen kleinere en eerder regionale volkskunstorganisaties.

Momenteel is de organisatie een van de grootste in zijn soort. Het IOV telt naast vertegenwoordigers van volkskunstgroepen ook afgevaardigden van ministeries, universiteiten, scholen, en organisatoren van festivals."

Etienne verzorgt nog steeds de selectie van de Europese groepen voor volksdansfestivals in de Verenigde Staten, Brazilië, Peking, Shanghai en Frankrijk. Wij kennen allemaal zijn oproepen in *Volkskunst* om buitenlandse groepen te ontvangen of zelf naar een buitenlands festival te trekken.

Mijn buurman vertelde dat hij als kind zijn ouders hielp met het branden van mout als vervanger van koffie. Op de Leuvense stoof werd in een trommeltje, gemaakt uit een blik met een opening aan de zijkant en voorzien van een as en handeltje, mout of gerst gedaan en voortdurend gedraaid tot de mout zijn donkere kleur had verkregen en mooi droog geworden was. In de gekende koffiemolen werd het dan tot "koffie" gemalen.

Anderen verhalen van koffie van gebrande erwten, van gerst, van bonen en zelfs van kersenpitten en van eikels.

Thee

Door de blokkade van Engeland kwam er ook geen thee meer tot bij ons.

Onze grootouders schakelden over op kruidenthee van aardbeibladeren (40 dl), bramenbladeren (40 dl) en kleinshoefblad (20 dl) of een mengsel van bramenbladeren (25 dl), frambozenbladeren (25 dl) en rode bosbesbladeren (25 dl)

De bladeren werden zorgvuldig geselecteerd op vuil en ongedierte, na het drogen in de zon werd gecontroleerd op schimmels. Daarna fijn versnijden en mengen.

De thee niet te lang laten trekken en daarna door een zeef gieten.

Honing

(recepten uit "mengen en roeren")

Imitatiehoning

100 gr suiker, 100 gr karnemelk, 1 citroen

De suiker wordt met de karnemelk gekookt tot de massa na afkoelen zo dik is, dat ze op een boterham kan gesmeerd worden. Het sap van de citroen toevoegen en laten afkoelen.

Voor de meer gevorderden was er een nog beter recept:

5000 dl suiker, 1650 dl water, 5 dl zoutzuur, 1,5 dl gecalcineerde soda in 5 dl water, 6 dl wijnsteenzuur, 3,5 dl mierenzuur 50 %, 15 dl honing aroma

Suiker kleurstof tot lichtgeel

De suiker wordt in water opgelost en het zoutzuur wordt toegevoegd.

vervangen door namaak. Zo werden er recepten ontwikkeld die ons toch voorzagen van een beetje troost in die barre tijden. Deze namaak zou slechts geleidelijk door de jaren in de vergeethoek geraken.

- Waar goede marsepein voornamelijk gemaakt wordt met bloedsuiker en fijn gemalen amandelenoten, kon je die vervangen door poedersuiker, bloem en amandel-aroma.

Goede marsepein

450 gr amandelpoeder, 450 gr bloedsuiker, 2 eiwitten, 50 gr boter

Goedkope marsepein

6 eetlepels bloem, 450 gr poedersuiker, 150 gr margarine of boter, 12 druppels amandel aroma

Eerst bloem en poedersuiker zeer goed vermengen. Dan amandelaroma toevoegen en goed mengen. De boter of margarine in kleine brokjes toevoegen en kneden tot een egale massa.

Marsepein uit de oorlog:

Omdat tijdens de oorlog amandelpoeder of amandelenoten schaars en dus duur waren, gebruikten onze grootouders een ander recept:

250 g geschildte aardappelen, 200 g poedersuiker, 1 eiwit, 10 g margarine, 50 g gesuikerde amandelen (i.p.v. 250 g zoals in het klassieke recept) en een scheutje bitter amandelextract.

Kook vervolgens de aardappelen en maak er puree van, verpulver de amandelen en meng alle ingrediënten. Zet daarna de pasta een paar uur koel. Rol de pasta vervolgens op een bakblik uit tot een grote rechthoek van 1,5 cm dik en snijd in repen. Laat ten slotte drogen in een lauwe oven.

Koffie

Een product dat door het ontstaan van filters en pads uit ons dagelijks leven verdwenen is, is cichorei, gemaakt van gesnipperde wortelen van de witloofplant dat werd geroosterd. Tijdens de oorlog werd cichorei als koffie geschonken. Zegt u de naam "De Drie Pacha's" nog iets? Je botste op de reclame ervan op elke hoek van zowat ieder groot gebouw in Leuven.

Cichorei werd door mijn grootouders altijd bij de koffie gevoegd om toch niet te veel dure koffie te moeten gebruiken voor het dagelijks bakje troost.

Fier toont hij zijn 'Outstanding Contribution Award', gekregen in 2008 in Shanghai. Hij is er namelijk medestichter van het Shanghai Baoshan International Folk Art Festival, het grootste volkskunstfestival ter wereld, waar ook reeds enkele groepen uit Vlaanderen te gast waren.

Een Vlaming stichter van een Festival in China? Hoe is dat mogelijk, zo vele jaren voor er een 'prinselijke delegatie' naar Shanghai trok.

"In 1993 nodigden wij een Chinese groep uit naar Oostrozebeke. Ik leerde toen iemand kennen die iets wou organiseren in Shanghai. Ik was snel gewonnen voor het idee en ging het jaar daarop naar China voor de eerste besprekingen. Nog een jaar later vond het festival voor de eerste keer plaats. Ondertussen is het uitgegroeid tot het grootste ter wereld."

Het festival vindt om de twee jaar plaats. Er zijn telkens een 600-tal deelnemers en de openingsceremonie wordt op de nationale televisie uitgezonden.' Etienne verzorgt de Westerse selectie voor het festival. Hij beoordeelt en selecteert de groepen.

"De 'award' was een complete verrassing voor mij", aldus Etienne. "Ik was al ereburger van Shanghai, en overigens ook van de Amerikaanse stad Bountiful. Maar deze beloning vind ik toch nog iets belangrijker. Ze zijn in China niet echt vrijgevig met dit soort erkenningen."

Belangrijker dan deze award en ereburgerschappen vindt Etienne dat er in een armenwijk van Caçapava do Sul een opvangtehuis gebouwd werd dat naar hem genoemd werd. Dit stadje is gelegen in het uiterste zuiden van Brazilië. Hier komen immers het sociale aspect van de volkskunst en het respect voor de anderen volledig tot hun recht. Dansers uit die armenwijk kregen zo de kans Vlaanderen en Europa te bezoeken. In 1994 verbleven Juliana en Loreta enkele dagen bij ons tijdens het festival van Bonheiden. Behoorden zij tot die groep?

"In 1992 was ik voor het eerst te gast op het internationale folklorefestival 'Festa Mundial do Folclore'. Ik was aangesteld als artistiek adviseur van het festival, verantwoordelijk voor de selectie van de Europese groepen. In deze stad leven er heel wat mensen onder de armoedegrens. Maar het viel me op dat zij niet uitgesloten werden uit het festival en dat er ook groepen uit de armenwijken mochten deelnemen.

Ik ben nog enkele keren teruggegaan naar daar, en ben in 2000 het project voor de bouw van een nieuw paviljoen beginnen steunen. Vorig jaar ontving ik dan het verrassende nieuws dat het nieuwe paviljoen mijn naam zou dragen.”

Nee, we gaen nuus Vlaemsch nie laeten

Een speciale band heeft Etienne met Frans-Vlaanderen. Hij kent er de streekdrachten, hij leert er onze Vlaamse dansen aan, nodigt groepen uit naar Vlaanderen. De groepen ‘De Kadullen’ uit Belle en ‘Les Bons Z’Enfants’ uit Etaples (in het Nederlands: Stapel) zijn twee namen die regelmatig vallen in het gesprek. Bij de voorstelling van het boek “Van Hoed tot Ondergoed” waren zelfs de Heer en Mevr. Capet aanwezig, stichters van ‘Les Bons Z’Enfants’.

Pater Joris Declercq uit Westouter gaf hiervoor de aanzet.

“Joris Declercq? Daar heb ik nog nooit van gehoord. Ik ben zeker en vast niet de enige”. “Je kent hem zeker en vast wel”, is Etiennes antwoord. “Hij schreef het liedje ‘M’n mensen van te lande’, bekend gemaakt door Willem Vermandere. Onder de schuilnaam Djoos Utendoale. Djoos is het westhoeks van Joris, en Utendale wil zeggen: uit de vallei of het dal van de West-Vlaamse bergen. Djoos Utendoale gebruikte een bijzonder zingend en pittig taaltje: het Westhoeks.”

Over de invloed van dialecten mogen we volgens pater Joris Declercq niet al te neerbuigend doen. Ik denk terug aan het gesprek dat ik vorig jaar had met Fred Brouwers over de invloed van volksmuziek en volkstaal op de klassieke muziek. Aanleiding was de eventuele kritiek op de uitvoering van Bachs Johannespassie in het Leuvens. “Ik zie er ook geen enkele aanvaardbare reden voor. Bach schreef zijn muziek op teksten en verhalen van het volk. Ik ben er zeker van dat ze vroeger in het Saksische dialect van Leipzig zullen geklonken hebben. Moest dat in het Hoch Deutsch zijn? Zingt ieder vogeltje niet zoals het gebekt is? Bach zal dus zeker geen bezwaar maken tegen een vertaling naar het Leuvens, toch ook een volkstaal. Is dat zo vreemd?”

Maar vooral vol lof is Etienne over het ‘Volkstoneel voor Frans-Vlaanderen’. Wat die mensen onder de regie van Roland Delannoy presteren is ongelooflijk. Een amateursgezelschap dat ieder jaar een dertigtal voorstellingen geeft in Frans-Vlaanderen, en dat sinds 1954. Je moet het maar doen! Het eerste stuk dat gespeeld werd, was ‘Waar de sterre bleef stille staan’ van Felix Timmermans, en in ‘het vlaemsch’ vertaald door... pater Joris Declercq.”

invulling moet geven aan de zorg (kennisontwikkeling) als de ontsluiting (kennisoverdracht) van immaterieel cultureel erfgoed uit haar domein.

De oorspronkelijke verenigingen (VVKB en VVG) die actief zijn in de volkskunstwereld, bleven na de fusie tot Danspunt bestaan als niet erkende verenigingen en kennen aanvankelijk een sluimerend bestaan. Daar komt in 2006 verandering in omdat Danspunt, als steunpunt voor amateurdans enkel aan het danstechnische aspect invulling geeft.

De VVKB heeft de vroegere activiteiten herop gestart en de VVG vraagt erkenning aan op het erfgoeddecreet. Beide verenigingen doen dit om, elk op hun manier, invulling te kunnen geven aan de zorg voor het immateriële culturele erfgoed dat door de groepen wordt bewaard en doorgegeven.

De erkenningsaanvraag van VVG werd afgewezen. De Vlaamse Regering motiveerde haar beslissing door te wijzen op de grote complementariteit van het ingediende beleidsplan van de VVG, met de bestaande werking van het reeds erkende IVV vzw.

De Vlaamse Regering besluit in haar motivatie dat het samenwerken, in een samenwerkingsverband of via een fusie, een meerwaarde zou kunnen betekenen voor beide organisaties, VVG en IVV. Een officieel samenwerkingsverband of fusie is er niet gekomen, maar beide organisaties werken in de feiten heel nauw samen, met o.m. uitwisseling van ledenbestanden.

Marcel Oelbrandt

VOLKSCULINAIR

‘t Is niet al goud dat blinkt

Reeds lang kennen de Vlamingen de geneugten van het leven. Zelfs met de meest exclusieve kwamen we in aanraking via de arbeid en contacten met de edelen en rijken. Betalen konden we het niet altijd, er dus werd dan maar naar vervanging, zeg maar namaak, gezocht zonder het aangename in te boeten.

Tijdens de oorlogsjaren waren eveneens bepaalde producten als koffie en thee schaars en duur, en werden dan maar noodgedwongen

Daar ligt de oorsprong van de VVG. Binnen de WEVO kiezen een aantal groepen voor een samengaan met Interfolklore omdat deze vereniging wél opteert voor een erkenningsaanvraag op het nieuwe cultuurdecreet, en aan subsidiebemiddeling doet voor buitenlandse festivaloptredens.

Zo zorgt de cultuurautonomie van Vlaanderen (eerste decreet voor de amateurkunsten op 20 februari 1980) er voor dat op 18 mei 1981, Interfolklore-Vlaanderen vzw. boven de doopfond wordt gehouden. Binnen het vroegere Interfolklore is er voortaan geen plaats meer voor Waalse groepen. Er blijft enkel nog contact via internationale festivalorganisaties (IOV - Internationale Organisatie voor Volkskunst en CIOFF - Conseil international des organisations des festivals de folklore et d'arts traditionnels), binnen dewelke er voor België tot op vandaag maar één contactpunt per land mogelijk is.

Op 14 juni 1991 richten beheerraadsleden van Interfolklore-Vlaanderen en de Vereniging voor Limburgse Volkskunstgroepen (VLVG) de Vlaamse Volkskunstgemeenschap vzw. (VVG) op. De nieuwe vereniging wordt erkend op het nieuwe decreet amateurskunsten uit 1991. Interfolklore-Vlaanderen zou vanaf dan een sluimerend bestaan kennen en de VLVG veranderde haar naam tot Vlaamse Volkskunstgemeenschap Limburg (VVGL). De bij haar aangesloten groepen genieten - via het samenwerkingsverband binnen de VVG – sinds 1991 mee van de in 1980 verworven Vlaamse culturele autonomie en de daaraan gekoppelde betere subsidieregeling. Deze VVGL noemt zich vandaag weer VLVG en is een constante in het Limburgse culturele landschap.

In 1990 ontstaat de vzw Anglo-American Dance Service (AADS) die een ruim cursusaanbod ontwikkelt in Anglo-Amerikaanse dansvormen. AADS werd in 1998 erkend op het dienstendecreet.

Danspunt en nieuwe wegen voor VVKB en VVG

Door een nieuw decreet (22/12/2000) dat concentratie binnen de subvelden amateurskunsten nastreeft, fuseerden op 22 januari 2001, LVDB, VVG, VVKB en AADS tot de nieuwe organisatie Danspunt. Danspunt is de enige door de Vlaamse overheid erkende en gesubsidieerde organisatie voor amateurskunsten binnen de discipline dans.

Binnen het Decreet op de Volkscultuur of het Cultureel-erfgoeddecreet (23 mei 2008) is er geen ledenorganisatie erkend voor beoefening van volksdans, vendelspelen, enz. Een duidelijke lacune, want het Cultureel-erfgoeddecreet stelt dat een cultureel-erfgoedgemeenschap zowel

“Een optreden van dit volkstoneel is een speciale belevenis voor ons, Vlamingen. Maar voor de mensen van de streek die Vlaams kennen is het een echt jaarlijks feest. Ze komen er Franssprekend toe en ze vertrekken – na enkele pintjes uiteraard - Vlaamssprekend. Zij kennen het Vlaams wel maar doordat de verfransing zo is doorgedrongen hebben ze nog weinig kans om Vlaams te spreken, behalve dan met leeftijdsgenoten of bij bepaalde gelegenheden.

Hoed af voor Roland Delannoy en zijn vrienden. Roland werd voor zijn werk beloond met de titel “Ridder van het Manneke. De West-Vlaamse Nobelprijzen, zo wordt de opname van verdienstelijke West-Vlamingen in de Ridderorde van “t Manneke uit de Mane” wel eens genoemd.”

Volksdevotie

Etienne haalt “t Manneke uit de Mane” naar boven. Dit is de volksalmanak die jaarlijks uitgegeven wordt door de vereniging. Ik zoek op datum van 24 juni. het feest van Sint Jan. Zo belanden we bij de ‘volksverhalen’. In zijn jonge jaren ging Etienne jaarlijks te voet met de familie mee naar Kachtem voor de Sint-Jansomwegang.

“De ‘kerke zat bomvol met duzende bedevaarders, net een bak sardinen in een dozeke’, en dit allemaal voor de zegen van Sint Jan. Bij het naar huis gaan, kregen we van onze ouders een ‘blad macrons’. Omdat we braaf geweest waren tijdens ommegang en kerkbezoek?” Etienne denkt eerder dat het was om de kinderen te doen zwijgen. Tegelijkertijd eten en praten is immers onmogelijk.

Als ik Etienne zo hoor vertellen, stel ik vast dat de jaarlijkse bedevaarten overal in Vlaanderen op dezelfde manier verlopen: eerst de vrome religieuze oefeningen en nadien de ontspanning. Ernest Claes verwoordde dat zeer mooi. Hij vertelt over Sint Rochus, het bidden van zijn litanie, de bedevaart maar... ook over alles wat hierbij komt kijken... de kermis, het bier... het lief...

“Na al die vrome oefeningen, die de Zichemnaars niet gewend waren, kwam er de ontspanning waarin hun ware aard weer bovendreef. Want dezelfde mannen die een uur geleden zo trouw en deemoedig aan de heilige wonderdoener hun noden en angsten hadden blootgelegd en in hun hart aan God gevraagd hadden hun de vele zonden te vergeven die ze malleureuzelijk bedreven hadden, zaten daar nu binnen of buiten de dorpstaveernen, dronken grote potten bier en praatten en lachten zoals ze al hun leven gedaan hadden als ze ieverans waren waar het goed was. De jongeren, als vader en moeder het niet zagen, wipten de ronde

danstent binnen, en flikkerden met hun lief een polka of een wals ter ere van Sint-Rochus. En ik ben zeker dat Sint-Rochus en zelfs Onze-Lieve-Heer daar geen kwaad in zagen, zoals de nonnen. Ge kunt toch evengoed, al dansende met uw schoon lief in de armen, over serieuze dingen klappen als dat ge over iets anders zoudt spreken. Dat is daar juist het goede ogenblik voor, dunkt me.

En als ze dan na het lof weer op huis aftrokken, was de stemming helemaal anders dan in de voornoen. Ze hadden nu voor Sint-Rochus al gedaan wat ze moesten en konden doen, en Sint-Rochus, die het zijne had gehad, zou van zijn kant wel laten zien dat hij ook een goed hart had voor die van Zichem...”

Tot zover Nest Claes. Zo ging het er waarschijnlijk ook aan toe tussen Kachtem en Ingelmunster. Voor het lief was Etienne toen nog wat jong, voor de macrons niet!

Het is ondertussen vier uur geworden. Er wacht me nog een lange rit naar Rotselaar. Eerst moet ik de file tussen Deinze en Zwijnaarde nog doorstaan, dan wacht me de Brusselse ring. Ik heb dus tijd genoeg om even na te denken over wat er allemaal gezegd is.

Etienne is ook ridder van “t Manneke uit de Mane”. Dat is toch één appreciatie die hij in Vlaanderen gekregen heeft voor zijn inzet onze Vlaamse volksdans op te tillen naar een hoger niveau. De waardering hiervoor heeft hij zeker in het buitenland ontvangen. Zijn ereburgerschappen in de Verenigde Staten en China, en zijn ‘pavilhao’ maken van hem een flandrien-wereldburger.

Johan

beoefenen een internationaal programma. Bij een splitsing in 1972 binnen de VVKB ontstond het inmiddels ter ziele gegane Verbond voor Vlaamse Volkskunst (VVK). De VVKB bestaat nog, ofschoon zij in de fusie tot Danspunt (zie verder) betrokken was.

In 1989 komen we de naam Landelijke Vereniging voor Dans en Bewegingstheater (LVDB) tegen. Deze vereniging vindt haar oorsprong in 1962 bij de Federatie van Vlaamse Socialistische Volksdansgroepen (FVSV) waaruit in 1975 ook de pluralistische Nationale Jeugddienst voor Volksdans (NJV) ontstaat. NJV heeft opgehouden te bestaan, de LVDB bestaat enkel nog op papier omdat ook zij in de fusie tot Danspunt betrokken was. Ook de LVDB propageert vrijwel uitsluitend buitenlandse dansen en richt zich vooral tot het seniorenpubliek.

Festival van Schoten als bakermat voor IVV en Interfolklore

In oktober 1964 ontstond in de rand van het volksdansfestival van Schoten werd in dezelfde festivalomgeving van Schoten het Vlaams Dansarchief (VDA) opgericht, dat zich vanaf 1972 Instituut voor Vlaamse Volkskunst vzw (IVV) noemt. Dit studiecentrum levert van bij het begin in 1964 een schat aan achtergrondinformatie waarop de talrijke Vlaamse volkskunstgroepen gretig beroep doen. Eindelijk kunnen zij, met het materiaal dat het VDA aanlevert (volksdansen, -zang, -muziek, vendelzwaaien en verantwoorde kledij) plaats nemen naast buitenlandse groepen. Bovendien worden feesten en volksgebruiken binnen de groepen in ere gehouden, zodat een schat aan Vlaams cultureel ergoed door de groepen bewaard wordt.

Interfolklore werd ontstond in 1967 in dezelfde festivalomgeving van Schoten opgericht in de rand van het volksdansfestival van Schoten. Het groepeerde, niet aan federaties gebonden, zelfstandige podiumgroepen, die een Vlaams programma brengen. Tot 1980 zijn er groepen aangesloten uit gans België, behalve Limburg. Daar was de Vereniging voor Limburgse Volkskunstgroepen (VLVG) actief.

De Vlaamse Volkskunstgemeenschap vzw (VVG)

In de jaren zeventig kennen de talrijke Vlaamse volksdans- en volkskunstgroepen een grote opbloei. Sommige groepen verzorgen zelfs meer dan vijftig optredens per jaar! Maar ook de eerste tekenen van terugval komen aan de oppervlakte: enerzijds moeten sommige sleutelfiguren omwille van leeftijd afhaken en anderzijds willen of kunnen sommige verenigingen niet voldoen aan de nieuwe subsidieregelingen van de Vlaamse overheid.

VOLKSKUNST

Wie is (was) wie in de Vlaamse volkskunstwereld

De 'Flandriens' die we in Volkskunst aan het woord laten, gebruiken nogal wat namen en/of afkortingen van namen van federaties van volksdansgroepen. Om in dat bos de bomen te helpen zien, publiceren we hier een kort historisch overzicht van de naoorlogse ontwikkeling binnen het wereldje van de federaties van Vlaamse volksdans- en volkskunstgroepen.

Het zal helpen om het Instituut voor Vlaamse Volkskunst vzw (IVV) te situeren tussen al deze organisaties, als erkende organisatie van 'gethematiseerde volkskunde', zoals dat in het Decreet op de Volkscultuur (14 oktober 1998) zo mooi heet. De tekst is afgeleid van het beleidsplan dat de Vlaamse Volkskunstgemeenschap vzw (VVG), in 2006 indiende. Over dit beleidsplan lees je meer verderop in deze bijdrage.

Van VIVO en VDCV, tot een wirwar van volkskunstfederaties

Vóór de tweede wereldoorlog besteedden het Vlaamsch Instituut voor Volkskunst (VIVO) en de Volksdanscentrale voor Vlaanderen (VDCV) reeds aandacht aan de waarde van de Vlaamse traditionele danscultuur en volksculturele werking. Doen en laten tijdens de oorlogsjaren stelde beide verenigingen (VIVO méér dan VDCV) in een zwart daglicht tijdens de jaren van repressie.

De VDCV koos na de oorlog resoluut voor verspreiding en beleving van volksdans uit alle windstreken met een beperkte Vlaamse inbreng. De VDCV veranderde in de 1993 haar naam tot Danskant en is een landelijk erkende jeugdvereniging.

Het VIVO nam in 1949 de draad weer op als Volksculturele Gemeenschap (VKG), wat in 1959 de Werkgemeenschap voor Volkskunst (WEVO) zou worden. Deze vereniging bestaat nog op papier, maar ontwikkelt geen werking meer.

In 1963 duikt de naam Vlaamse Volkskunstbeweging (VVKB) op. Deze pluralistische vereniging vindt haar oorsprong in 1951 bij de Katholieke Volksdansfederatie (KVF) die reeds het jaar daarop de naam aannam van Katholieke Vlaamse Volkskunstfederatie (KVVF). De VVKB was ook de motor van de Europeade en de bij haar aangesloten groepen

VOLKSGEBRUIKEN

Pensenkermis in Midden-Brabant

De pensenkermis behoort tot de traditie in Midden-Brabant. November was de slachmaand. Het weer was koud en het vlees kon dan niet slecht worden. Men kreeg daarbij ook voldoende vlees om de winterperiode te overbruggen. Ook rond Pasen - dus voor de hitte - werd een tweede varken geslacht. Bij de betere boerenfamilies at men in de week varkensvlees, 's vrijdags vis en 's zondags rundvlees. Het slachten van het varken was op het platteland een grote gebeurtenis. Iedereen in de familie zag er naar uit, want dan volgde de pensenkermis.

Men maakte witte en zwarte pensen. Het basisproduct hiervoor was gemalen varkensvlees. Hiervoor gebruikte de boerin in Everberg een pensenmolen. Men voegde aan het gemalen varkensvlees peper, zout en muskaatnoot - in het Meerbeeks 'kroinoike' - toe.

Voor witte pensen - de meest typische Midden-Brabantse specialiteit - gebruikte men gemorfeld wit brood zonder korsten, 30 eieren (op basis van een varken van 120 kg), de specerij foelie en het betere varkensvlees. Foelie - in het Frans 'macis' - is de bast van de muskaatnoot, De muskaatboom vinden we op de Molukken (Indonesië).

Voor zwarte pensen gebruikte men wit brood met korsten, bloed van het varken, de specerij pensen kruid en het minder goede vlees. De korsten van het witte brood mochten niet verbrand zijn. Het bloed van het varken mocht geen klonters bevatten. De boerin roerde met de hand of met een stro wis in het bloed om het klonteren tegen te gaan. Het zwarte pensenkruid had als basis kruidnagel, in het Erps-Kwerps 'groffelsnagelen'. Groffelsnagelen was een afleiding van het Franse 'clous de girofle'. Pensenkruid is dus gemalen kruidnagel. Kruidnagels zijn gedroogde bloemtuilen van een boom op de Molukken (Indonesië).

Het pensenvlees wordt in de 'vellen' geduwd. Daarvoor plaatst men de horen op de pensenmolen, waar de vellen over getrokken werden. De boeren in Kortenberg gebruikten de darmen van het varken als 'vellen'. Ze werden het binnenste buiten in lauw water gelegd en afgekrabd met de lepel of met de botte zijde van het mes. Daarna werden ze opgeblazen om te zien of er geen gaten in waren.

De vorm van de pensen is in de 20ste eeuw sterk veranderd. Vroeger had men ongelijke pensen zolang als de darm was. Nu heeft men pensen die even lang zijn en die gedraaid zijn: één draai links, twee draaien rechts, één draai links en twee draaien rechts en men zit bij de volgende pens,

Het slachten van het varken in de Middeleeuwen volgens een oude Vlaamse miniatuur

De pensen werden gekookt of in ons dialect 'gezooie' in de pensenketel bij een temperatuur van maximum 80°. De pensenketel was een grote gelakte ketel. De uitdrukking 'zo grauw als een pensenketel' verwijst ernaar. Sommige 'vellen' met pensenvlees barstten tijdens het koken en zo kwamen er stukken pens in het kookwater terecht. Dat was de basis van de pensensoep. De meeste boerinnen deden daar wat groenten, rijst en korstjes brood bij en zo kreeg men een soep.

De pensen moesten in Midden-Brabant drogen. Ofwel liet men de pensen drogen op een lange stok in de opkamer ofwel werden de pensen op stro op een tafel gelegd met een handdoek over.

Zijn pensen nu zo origineel voor onze streek? Vergelijken we daarom even met de andere gewesten. In Limburg kent men alleen zwarte pensen. In beide Vlaanderen kent men zwarte pensen met ajuin en met rode kool. In Ronse had men op de hoeven zwarte pensen gemaakt uit pensenvlees, bloed, brood, rozijnen en suiker. Bij de beenhouwers in Ronse waren het zwarte pensen met ajuin. In Veurne kende men een soort witte pensen. In Luik heeft men 'boudin de Liège' of witte pensen met peterselie.

Wanneer het varken geslacht was maakte men, ook kip-kap en geperste kop. Beide gerechten hadden het zelfde principe, Men kookte de kop van het varken, de 'bouillie' (het soepvlees) en de rundschinkel. De

Deelname staat zowel open voor vendeliërs in verenigingsverband als individuele vendeliërs. Een instructievideo over de te maken vendelslagen voor deze dag kunt u downloaden van onze site.

Voor de deelnemende vendeliërs is het vanzelfsprekend fantastisch als ze maximaal worden ondersteund door zoveel mogelijk geüniformeerde schutters en overig publiek.

BROTHERHOOD OF SQUARE DANCE

INVITES YOU TO THEIR 20 TH

COLUMBUS MEMORIAL 2011

NEW PROGRAM
THREE DAYS DANCING

SQUARE OFFICERS	ROUND OFFICER	CONTRA OFFICER
Nasser Shukayr (USA)	Thorsten Geppert (D)	Guido Girouir (B)
		Simone Verheven (B)

NEW DATE !!!

September 16-17-18 2011

Steward Henri Goethals

AANKONDIGING

wereldrecordvendelen.nl

Uit Nederland ontvingen we volgende bericht:

Geacht bestuur, beste vendelier(s),

In het jaar 2011 bestaat de parochie Nieuw-Dijk 100 jaar en viert een aantal verenigingen in ons dorp jubilea. De r.k. schutterij St. Antonius uit Nieuw-Dijk viert haar 90 jarig jubileum. Wij willen dit jubileumjaar extra glans geven door invulling van een aantal speciale schutterij-activiteiten.

In het weekend van 26 en 27 augustus gaat schutterij St. Antonius de plenaire vergadering van de Europese Gemeenschap van Historische Schuttersgilden (EGS) faciliteren. De organisatie hiervan is in handen van de Gelderse Federatie van Schuttersgilden en Schutterijen St. Hubertus.

Schutterij St. Antonius wil aan deze EGS vergadering een groots defilé en een gezellige verbroederings-avond voor schutterijen en het bestuur en de leden van de EGS toevoegen.

Om de Europese saamhorigheid maximaal te ondersteunen willen wij op zaterdag 27 augustus 2011 met 750 vendeliers uit heel Europa een defilé en een vendelhulde brengen aan onze vertegenwoordigers van de EGS en de parochie Nieuw-Dijk. Het (voorlopige) programma vindt u op <http://www.wereldrecordvendelen.nl/> en/of <http://www.weltrecordfahnenschwenken.eu/>.

Als we met 750 deelnemende vendeliers en gedurende 5 minuten allen dezelfde slagen maken, hebben we een wereldrecord gevestigd.

Dit is alleen mogelijk als zoveel mogelijk vendeliers deelnemen, geef u daarom zo snel mogelijk op via bijgevoegd deelnameformulier en retourneer deze aan het adres in het briefhoofd. Ruim voor het evenement zullen we u de bevestiging sturen.

Per deelnemende vendelier zijn we genooddakt € 5,-- inschrijfgeld te vragen waarvoor we u het volgende bieden:

registratie als deelnemer aan het Guinness World Record vendelen;

deelnamecertificaat;

herinneringsmedaille en

3 consumptiebonnen in te wisselen tijdens het evenement.

'bouillie' (rundsvlees) en de rundschinkel werden toegevoegd omdat het eindprodukt voldoende vlees zou bevatten en niet te vet zou zijn. Alles ging door de vleesmolen. De poten, de oren en het zwaard werden gekookt om de 'jus' of vleesgelei te bekomen. De 'jus' ging bij het gemalen vlees. Azijn, peper en zout zorgden voor de afwerking van het product. Het geheel kwam dan in een platte kom of in ronde koppen terecht. Voor kip-kap gebruikte men gemalen vlees, voor geperste kop gebruikte men grotere stukken vlees.

Voor 'poten en oren' kookte men de genoemde basisproducten. Men voegde er de 'koikes' (de restanten van de gemalen en gesmolten lies), een laurierblad, azijn en ajuin aan toe. Dat was 'poten en oren in het zuur'. Maar men kon ook 'poten en oren' bereiden met gedroogde pruimen, die dan eerst in water geweekt werden.

De pensenkennis volgde op de zondag na het slachten van het varken. Een gedeelte van het vlees moest immers snel opgebruikt worden. Het was dan ook een overvloedig feest. Er werd heel wat gegeten of liever gevreten.

Hubert Verboomen gaf ons een beeld van een pensenkermis met 7 gangen in Erps rond 1910:

Een straffe vleessoep met vermicelli en soepvlees

Soepvlees met aardappelen en groene kolen

Varkensgebraad met aardappelen en schorseneren

Ribbeks en 'varkensbree' met brood

Poten en oren met rozijnen en brood

Rijstap met saffraan en bruine suiker

Pensen met brood en appelspijs (gelukkig om 16u)

Streekgerechten werden sterk geapprecieerd. Blijkbaar was er toen van cholesterol geen sprake!

Dr. Henri Vannoppen

FEESTEN EN FESTIVALS

Festivalitis 2011

Overal ter wereld zijn verenigingen of instellingen van het genre IVV bezig met de zorg (het stille studiewerk) voor het deel van immaterieel cultureel erfgoed, dat wij volkskunst noemen. In alle landen ook zijn er folkloregroepen bezig met de ontsluiting (het tonen aan het publiek) van ditzelfde cultureel erfgoed.

De komende maanden zullen Vlaamse groepen opnieuw Europa (en verder) intrekken om het Vlaamse stukje van het lappendeken te tonen en zullen ook weer tal van buitenlandse gasten hun beste beentje voorzetten op Vlaamse podia. Ga dat zien.

30 juni – 5 juli

Wereldfestival (Izegem)
www.werldfestivalizegem.be

8 - 15 juli

Wereldfestival voor Folklore (Schoten)
www.festivalschoten.be

20 - 24 juli

Europeade (Tartu, Estland)
www.europeade2011.eu

27 juli - 1 augustus

De Pikkeling (Aalst)
www.faluintjes-pikkeling.be

29 – 31 juli

Internationaal Folklorefestival (Hoogstraten)
www.gelmelzwaaiers.be

5 - 8 augustus

Internationaal Folklorefestival (Moerbeke)
www.folklorefestival-moerbeke.be

10 - 17 augustus

Internationaal Folklorefestival (Edegem)
www.werelddansfestivaledegem.be

12 - 15 augustus

Internationaal Folklorefestival (Hasselt)
www.boezeroenen.be

13 - 16 augustus

Internationaal Folklorefestival (Westerlo)
www.diespelewei.be

17 - 21 augustus

Internationaal Folklorefestival (Bonheiden)
www.dekrekels.be

19 – 22 augustus

Festival des Folklores du Monde (Jambes)
www.festijambes.be

Hierbij ook al enkele data voor 2012

6 - 9 april 2012

Paasfeesten (Leuven)
<http://www.paasfeestenleuven.be>

4 - 12 juni 2012

Festival International de Folklore (Saint-Ghislain)
www.festifolk.be

8 - 12 augustus 2012

Drieskes Kerremes (Sint-Gillis-Waas)
www.drieskenijpers.be

10 - 16 augustus 2012

KA-dans (Torhout)
www.ka-dans.be